

ΚΟΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε΄.

ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 25 του Μάρτη 1907

ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 240

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ. Ἡ «Ἀρρωστη Δούλα» (συνέχεια).
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Κονεμένος.
ΕΡΜΟΝΑΣ. Κριτικὴ ἀναποδείξις (Χτισμένο στὸν ἄνθρωπο—Τὸ ξεφάντωμα).
ΣΤ. ΡΑΜΑΣ. Οὐτοπία.
Κ. Δ. Τ. Τὴ γενεθλιά της.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Ρήγας Ἰκόλφης, Μέλπω, Pensieroso, Προδότης, Περαιώτης.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ.—ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ.—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ
—Ἡ ΚΟΙΝὴ ΓΝΩΜὴ—Ο ΕΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ—ΧΩΡΙΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΚΟΝΕΜΕΝΟΣ

Καὶ ἂν μετὰ τὴν συστηματικὴν ἐκμεταλλευστὴν τῶν λατομείων μαρμάρων ὑπὸ ξένων ἐπιχειρητῶν θέλουσι μείνει τεμάχια τινὰ τοῦ εὐγενοῦς λίθου, οἱ Ἕλληνες δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιοῦσιν αὐτὰ καλύπτροντες ἢ ἰδρύοντες μνημεῖα ὅχι μόνον εἰς τὸν Κολοκοτρώνην, τὸν Ὑψηλάντην, τὸν Κανάρη, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄνδρας ὡς τὸν Κονεμένον, τὸν Πολυλάην, τὸν Ψυχάρην, τὸν Ροῖδην, καὶ πάντας ἐκείνους, οἵτινες ἀψφουδῶντες ἂν ἀδιὰφορῶσι πρὸς αὐτοὺς, ἂν τοὺς περιφρονῶσι, τοὺς μισῶσι καὶ συκοφαντῶσιν, εἶχον τὸ θάρρος νὰ προειδοποιήσωσι τὴν δευτέραν, τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀναγέννησιν.

Κρουμπάχερ (Τὸ πρόβλημα τῆς νεωτέρας γραφομένης Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκη Μαρσέλη).

Σ' ἓνα ὥραϊο τοῦ γράμματος τυπωμένο στὸ «Νέο Ἀστὺ» ὁ κ. Κωστής Πασαγιάννης ἀπὸ τὴν Κέρκυρα μιλεῖ γιὰ τὸν ἀδόξο καὶ ἄκλαυτο θάνατον τοῦ Κονεμένου, καὶ ὅλων ἐκείνων τῶν τραγῶν καταφρονεμένων τοῦ πλήθους, ποὺ μέσα τους καὶ ἂν κλείσανε μιὰ καθαρὴ καὶ φωτεινὴ σκέψη ὡς ἐκείνη τοῦ Κονεμένου, ἓνα τραγούδι ἁρμονικὸ, ὡς ἐκεῖνο τοῦ Κρυστάλλου, παραμερισμένοι ζῆσαν, καὶ παραμερίζονται καὶ πεθαμένοι. Ζωντανὲς οἱ ζωγραφιῆς τοῦ Πασαγιάννη, καὶ βέβαια εἶναι κανεὶς γιὰ νὰ διαμαρτύρηται καὶ νὰ θυμῶνῃ κάθε φορὰ ποὺ ξανοίγῃ τὰ στεφάνια τῆς τιμῆς ἀπάνωτ' ἀπὸ κεφάλια τῶν τιποτένιων, καὶ ἓνα παραγκώνισμα καὶ μιὰ καταφρόνιαν νὰ συνοδεύῃ τὸ πέρασμα τοῦ βαθιοστόχαστου. Ὅμως σὰ νὰ μὴ μ' ἀρέσῃ κάποιος τόνος μυρολογίου ποὺ δίνει στὴν ἀλήθεια τούτῃ ὁ φίλος μου. Γιατί «Νεκρῶν παράπονο» ἐπιγράφεται τὸ γράμμα του; καὶ γιατί οἱ νεκροὶ μας ἐποῦτοι νὰ εἶναι νεκροὶ «ποὺ θάφτουνε τὸν ἑαυτὸ τους μόνον»; Ἄν εἶχαν τὴ συνείδηση τοῦ εἶναι τους οἱ νεκροὶ τούτοι ποὺ, νομίζω, δὲν ἀξίζει νὰ τοὺς κλαίμε, ἀλλὰ νὰ τοὺς ζηλεύουμε καὶ νὰ τοὺς δι'αλαλοῦμε, βέβαια θὰ μᾶς ἀποκρίνονταν τῶρ' ἀπὸ τὰ βῆθη τοῦ ἀόρατου ποὺ βρίσκονται, θὰ μᾶς ἀποκρίνονταν ὡς συχα, γαληνά, ἀδάκρυτα, φαιδρά: «Γιατί μᾶς κλαίτε; γιατί παραπονίστε; γιατί καταδέχεστε νὰ τὴν κυλάτε τὴν προθέσιάν σας πέρα στα παζάρια; Μὲ τὸ μέταλλο τῆς ἀκαταδεξίᾳς γε-

ρὰ βουλλῶστε ὅλες τὶς χαραμάδες τῆς καρδιάς σας. Δὲν εἴμαστε ἡμεῖς ποὺ εἶδαμε καθαρώτερα καὶ πιὸ μακριὰ τριγύρω μας; Μέσα στῶν ἀερόλογων τὸ σούσουρο δὲν ἐκάμαμε νὰ γρικηθῇ μιὰ φωνὴ ὡς ἀπὸ τὴν αὐστηρὴ ἁρμονία τοῦ Λόγου; Μέσα στοῦ Χάους τὴν παραζάλη δὲ γυρέψαμε τὸ Ρυθμὸ; Ὅπου οἱ ἄλλοι φλυαροῦσαν, ἡμεῖς δὲν τραγουδοῦσαμε; Καὶ τί μᾶς μέλει, ἂν ὁ χυδαῖος μᾶς ἐσπρωξέ, ἂν ὁ μέτριος δὲ μᾶς πρόσεξε, ἂν ὁ στενοκέφαλος δὲ μᾶς ἐννοίωσεν, ἂν ὁ πονηρὸς μᾶς πλήγωσεν; Καὶ τί καὶ ἂν περιγλαστήκαμε, καὶ τί καὶ ἂν βριστήκαμε, καὶ τί καὶ ἂν πεινάσαμε, καὶ τί καὶ ἂν χτικιάσαμε, καὶ τί καὶ ἂν μᾶς

πετάξανε ὡς τὰ σκυλιὰ, καὶ τί καὶ ἂν κανένα σημάδι δὲ δείχνει τὸ χῶμα ποὺ μᾶς ἐθαψε, ἐκεῖ ποὺ τὰ κορμιά τῶν τοκογλύφων δέχονται μνημεῖα ποὺ μόνο γιὰ τοὺς Ἀλέξανδρους ταιριάζουν; Τοὺς χυδαίους καὶ τοὺς στενοκέφαλους, τοὺς μέτριους καὶ τοὺς πονηροὺς κλαῦτε τους καὶ ἐλεεινολογεῖτε. Μᾶς μένει ἡμᾶς τὸ ἔργο μας· αὐτὸ εἶναι ἡ ζωὴ μας καὶ αὐτὸ καὶ τὸ μνημεῖον μας, σύμμετρα καὶ ὁμορφα καὶ ἀχάλαστα. Μᾶς φτάνει ἡμᾶς ἡ γνώμη σας καὶ ἡ τιμὴ σας, ἡ ἀγάπη σας καὶ ὁ θαυμασμός σας πρὸς ἡμᾶς. Ἄν εἴστε δέκα σήμερα, θὰ εἴστε αὖριο εἰκοσι, μεθ' ὅτου ἐκατό· μιὰ μέρα θὰ γίνετε λαός. Νόησι πλερωμὴ μας καὶ νὰ ἡ δόξα μας! Ἡμεῖς δὲ ζοῦμε

μὲ τὸ σήμερα καὶ μὲ τὸ αὖριο. Ζοῦμε μὲ τὴν αἰωνιότητα. Ἀλλὰ καὶ κανένα ἂν δὲν εἶχαμε, εἴτε τραγὸν εἴτε ταπεινὸ, νὰ σκυθῇ ἀπάνου ἀπὸ τὸ ἔργο μας, χαρὰ τοῦ νοῦ, καὶ νὰ μεγαλοφωνῇ ἢ νὰ σιγοψιθυρίσῃ τὸ ὄνομά μας, καὶ ἂν εἴμαστε καταδικασμένοι νὰ περάσουμε καὶ στὴ ζωὴ καὶ πέρα ἀπὸ τὴν ζωὴ, καταφρονεμένοι καὶ παραπεταμένοι, τίποτε δὲ θὰ χάναμε ἀπὸ τὸ βάρος μας. Καὶ τότε θὰ μᾶς ἐφτανε τὸ ἐγὼ μας, μὲ τὴ συνείδηση τῆς μοναξιάς μας τῆς ἡρωϊκῆς. Κι ἀκόμα πιὸ πολὺ, μιὰν ἄγρια χαρὰ θὰ τὴ βύθιζε τὴν ψυχὴν μας σὲ μοναδικὸ ξεφάντωμα· μιὰν ἄγρια χαρὰ, ἐσωφορικὴ, ἂν θέλετε, ὡς ἀπὸ τὴ συνείδηση μιᾶς ὑπεροχῆς τόσο μακρινῆς γιὰ νὰ τὴ μυριστοῦν, τόσο βαρεῖας γιὰ νὰ τὴν καταλάβουν. Μιὰν ἄγρια χαρὰ, καὶ ἀπὸ τὴ σκέψη πῶς χάρη κανενὸς δὲ θὰ χρωστούσαμε. Εἴμασθ' ἡμεῖς οἱ κερδεμένοι. Ἀφήστε νὰ παραπονιῶνται τὰ παιδιὰ. Ἔτσι θὰ μᾶς ἀποκρίνονταν οἱ πάντα ζωντανοὶ νεκροὶ μας. Καὶ πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλους καὶ ἀπάνου ἀπ' ὅλους θὰ μᾶς τὰ χτύπαγε κουδουνιστὰ τὰ λόγια τούτα, ὁ ἀνοιχτόλογος καὶ κοροϊδευτικὸς, ὁ ἠθικολόγος καὶ σατυριστὴς, ὁ πεζογράφος καὶ τραγουδιστὴς, ὁ δημοτικιστὴς ὁ ριζοσπαστικὸς καὶ συντηρητικὸς μαζί, ὁ στωϊκὸς ἀντάμα καὶ κυνικὸς φιλόσοφος, ὁ ἄνθρωπος μὲ τὶς δύο πατρίδες, τὴν μιὰ, τὴν Ἀρβανιτιὰ, τὴν ἄλλην, τὴν Κέρκυρα· ὁ Κονεμένος.

*

Καὶ σὲ κάποιο ἄλλο ἄρθρο, βαλμένο στὴν «Ἑστία» ἀπὸ ἓνα κύριο Χ. Κ. γίνεται λόγος γιὰ τὸν Κονεμένο. Διαβάζω στὸ ἄρθρο τούτο: «Ὁ Κονεμένος δὲν ἔγραφε κανόνες καὶ συνταγὰς γλωσσολογικάς. Ἐχθρὸς τῶν γλωσσικῶν συστημάτων, ὅποια προσπαθοῦν νὰ μορφώσουν οἱ Ψυχασταί, ἐδημιούργησε μὲ τὰ ποικιλότατα καὶ πολυεῖδη συγγραμμάτα του τὸ καλλίτερον, τὸ μουσικώτερον καὶ τελειότερον γλωσσικὸν ἰδίωμα—ὅχι τὴν δημοτικὴν τοῦ Ψυχάρη καὶ τῶν ἄλλων μαλλιαρῶν, ἀλλὰ τὴν γλῶσσαν τὴν νεοελληνικὴν, ὅπως τὴν νοιῶθουν οἱ Ἑπτανήσιοι λόγιοι, μεταξύ τῶν ὁποίων κατεῖχε περίεμπτον θέσιν ὁ Κονεμένος. Νὰ μὲ συμπαθῇ ὁ κύριος αὐτός. Τὸ νὰ ξεχωρίσῃ κανεὶς ἓνα συγγραφεῖα, βάζοντας τὸν πιὸ μπροστὰ, σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τῆς προσηγορίας, ἀπὸ τοὺς ἄλλους γύρω του, γιὰ νὰ κάμῃ νὰ ποσοῖσιν πιὸ πολὺ σ' αὐτὸν, καὶ μάλιστα ὅταν οἱ ἄλλοι γύρω του δουλεύουν ὅπως διόλου ἀντίθετα καὶ ἁμοιαστα, τέτοιο ξεχώρισμα ἔχει τὸν τόπο του. Ὅταν ὅμως μιλώντας γιὰ ἓνα ἄνθρωπον, τὸν ξεχωρίζεις ἄπρεπα, καὶ ὅταν, γιὰ νὰ τὸν ξεχωρίσῃς, παίρνῃς τὸ φαλλίδι καὶ κόβῃς τὴν εἰκόνα του μὲς ἀπὸ τὸ μεγάλο πολυπρόσωπον καὶ ποικιλόχρωμον πίνακα, ἀπὸ τὸν πίνακα ποὺ ἀχώριστος εἶναι μὲ τὴν εἰκόνα, γιὰτ' εἶναι καμωμένη αὐτὴ ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ ἴδιου ζωγράφου, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ νοηθῇ χωρὶς τὰ πρόσω-